

A CЕСCI észrevételei
az **Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió**
társadalmi egyeztetési változata kapcsán

2013.02.01.
CESCI

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Mindenekelőtt szeretnénk gratulációnkat kifejezni a stratégia alkotói felé! Véleményünk szerint területi szempontból egy igazán jól átgondolt, az ország helyzetét jól pozícionáló, jó területfejlesztési szellemiséggel átítatott koncepció került (kerül majd a véglegesítést követően) megfogalmazásra.

Szervezetünk, a Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-európai Segítő Szolgálata azzal a céllal alakult, hogy segítse a határ menti fejlesztésekben érdekelt szereplők munkáját. Örömmel nyugtáztuk, hogy az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió egyeztetési változata, amely véglegesítését követően közép és hosszú távon alapozza meg Magyarország ágazati és területi fejlesztésének irányait, olyan dokumentum, amelyben az alkotók térfelfogása nem végződött el az adminisztratív határoknál. Ennek következtében helyes kitekintéssel pozícionálták hazánk nagytérségi szerepét, lehetőségeit, felismerték a határok mentén rejlő térségfejlesztési lehetőségek meglétét. Ezt az irányt üdvözljük, támogatjuk, továbbá néhány konkrét ponton, tapasztalatainkra alapozott kiegészítési javaslatokkal erősítenénk.

Ezzel a mellékelt rövid hozzászólással szeretnénk hozzájárulni, hogy a koncepcionális építkezés során a fenti szempontok is jobban érvényesülhessenek.

Ahhoz, hogy az általunk alapvetően jó szellemiségűnek ítélt egyeztetési változat valóban jól használható, az ország hosszú távú érdekeit szolgálni képes végleges koncepcióvá nemesedjen, még számos feladat vár az alkotókra. Már a koncepciókészítés folyamatában sem szabad megfeledkezni arról, hogy a bátor optimizmussal átítatott jövőképek kizárólag akkor lesznek elérhetőek, ha minél hamarabb jól kidolgozott, forrással ellátott programokat, konkrét projekteket és intézkedéseket lehet az egyébként jól megfogalmazott célok mögé sorakoztatni.

Ehhez a hatalmas munkához kívánunk sok sikert és kitartást! Egyben mint a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium stratégiai partner szervezete, felajánljuk együttműködésünket a hasonló kérdések, problémák vizsgálatában.

Kérjük, fogadják mellékelt hozzászólásunkat, melyben szerény meglátásainkat összefoglaltuk.

1. MAGYARORSZÁG HELYE A VILÁGBAN

A fejezet szemléletével alapvetően egyetértünk, üdvözljük létezését; felépítését azonban néhány helyen kissé túl ideologikusnak, általánosnak tartjuk.

Véleményünk szerint jobban kellene hangsúlyozni, hogy Magyarország számára mekkora jelentősége van a határokon is átnyúló regionális együttműködéseknek, hiszen az ország kis méretéből, táji környezetéből adódóan minden jelentősebb fejlesztés határokat átlépő hatásokat is tartogat. Cél kell legyen a határok oldása is annak érdekében, hogy jobban érvényesíthessük pozíciónkat.

Az *1.3 A közép-európai együttműködés katalizálása* alfejezetben (a célkitűzés megvalósulása érdekében) javasoljuk, hogy szomszédaink felé ne a magyar-magyar együttműködések és célok offenzívájával „nyissunk”, hanem helyeződjön a hangsúly a közös, interetnikus érdekeken alapuló kapcsolatkeresésre.

Az *1.4 A Kárpát-medence integrációjának motorja: Magyarország* alfejezetcím véleményünk szerint már megfogalmazásával is lehetetlenné teszi önmaga megvalósulását. A cím elolvasása szomszédainkból ugyanis az együttműködés helyett az elzárkózás reakcióját fogja kiváltani. El kell fogadni, hogy a magyar nézőpontú megfogalmazások a szomszédok számára mást jelentenek, nem emészthetőek. Sokkal körültekintőbben, érzékenyebben kell csomagolni ezeket az egyébként helyes célkitűzéseket.

A fejezet végén a határon átnyúló együttműködések fejlesztési szerepére vonatkozó felsorolást javasoljuk kiegészíteni a közösségi közlekedési, logisztikai, oktatási, és munkaerőpiaci programok megvalósításával is.

2. KIHÍVÁSOK ÉS FEJLŐDÉSI ESÉLYEINKET MEGHATÁROZÓ TRENDK

A *2.1.2 Gazdaságstratégiai értékeink, erőforrásaink* alfejezetben javasoljuk a felsorolásba beépíteni a következő pontot:

- ❖ Határaink mentén magas a helyi és regionális együttműködések társadalmi, településhálózati, és gazdaságfejlesztési potenciálja.

(E fenti pont jelentősége a határ menti gazdasági perifériák felszámolásában, illetve az ország regionális gazdasági szervezőszerepének erősítésében érhető tetten.)

A *2.3.3 Természeti erőforrásaink megőrzése jövőnk alapja* alfejezetben javasoljuk hangsúlyozni, hogy a táji és vízkészleteti erőforrások megőrzése elképzelhetetlen erre irányuló határon átnyúló együttműködések nélkül.

A *2.4 Térszerkezeti erőforrásaink, értékeink* alfejezetben javasoljuk a felsorolásba beépíteni a következő pontot:

- ❖ Az ország határ menti térségeiben komoly fejlesztési potenciált rejt a határvárosok határon átnyúló térszervező ereje, továbbá a határ két oldala közti hagyományosan meglévő kapcsolattartási viszonyok.

A fejezetet (a megfelelő alfejezetekben több helyen is) általánosan javasoljuk kiegészíteni a határvárosainkat érintő speciális fejlesztési problémákkal. A határvárosok funkcióerősítésének térszerkezet-javító hatásait ki kell használni. Ezáltal erősödhetnek és természetesebbé válhatnak a határon átnyúló együttműködések, mozgások, enyhülhet Budapest „vízfej-szerepe”, csökkenhet a központ-periféria különbségek erőssége.

A 2.4.1.5 *Átértékelődő határtérségek* alfejezetben néhány kisebb kiegészítést, helyesbítést javasolunk:

- A szlovák-magyar határ társadalmi és gazdasági szempontból is mutat egyfajta kettősséget, a határszakasz nyugati és keleti fele jelentősen különböző adottságokkal bír.
- A szlovák határszakasz esetében kiemelendően tartjuk, hogy (működőképes) együttműködésekkel ez a határunk van a legjobban lefedve.
- Az ukrán határszakasz esetében kiemelendő jelentőségű kitörési pontnak tartjuk a Záhony – Csap – Ágcsernyő köré integrálható, három országra kiterjedő logisztikai potenciált.
- A román határ esetében fontosnak tartjuk kiemelni a két oldal közt meglévő jelentős bérszínvonalbeli különbségeket, melyek mértéke jelenleg olyan magas, hogy azok kizárólag a hazánk irányába történő munkaerőmozgás lehetőségét vetik fel, erre azonban a magyar határszél gyenge munkaerőfelszívó-képessége miatt jelenleg kevés alkalom kínálkozik.
- A szerb határszakasz esetében kiemelendően tartjuk a Szabadka-Szeged tengelyre fűződő logisztikai, és funkcionális-vonzáskörzeti potenciált.
- A horvát határszakasz esetében a határ túloldala híján van a jelentős térszervező erővel rendelkező központoknak. E helyzet jó alkalmat jelent Pécs pozícióinak javítására. Funkcionális vonzóképeségének erősítésével Pécs betöltheti a tágabb térség főközpontjának szerepét.

3. FEJLESZTÉSPOLITIKAI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI CÉLKITŰZÉSEK

A 3.1 *Nemzeti jövőkép* kapcsán egy alábbi kiegészítést javasolunk megtenni:

- A határok jobb átjárhatóságát, a határtérségek fejlődését, felzárkózását tevékeny és támogatott regionális határ menti együttműködések biztosítják.

A 3.2.1 *Átfogó fejlesztési célok* alfejezetben a 4. *Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet* bekezdést javasoljuk kiegészíteni a határvárosok fejlesztésének speciális szerepével. A határon átnyúló vonzáspotenciállal rendelkező központok funkcionális erősítése jelentős térszerkezeti előnyökkel kecsegtet Magyarország számára.

A 3.2.2 *Specifikus célkitűzések* alfejezetben maximálisan egyetértünk a 8. *Az ország makroregionális gazdasági és térszerkezeti csomópont* bekezdésben megfogalmazottakkal. E jövőkép-elemet kulcsfontosságúnak tartjuk. Szintén messzemenően támogatjuk a 9. *Többközpontú növekedésünk*

motorjai: városok és gazdasági térségek bekezdésben megfogalmazottakat. (Lehet, hogy a 3.2.1-es fejezetre vonatkozó kiegészítési javaslatunk szerkezetileg inkább e részekhez tartozik.)

A 3.3.6 *Fejlesztési prioritások 2014-2020* alfejezet 6. *Területi növekedés és integráció, területfejlesztés* bekezdés címében a „területi növekedés” szóhasználatot meglehetősen szerencsétlennek, félreérthetőnek érezzük. Maximálisan egyetértünk a 8. *Kiteljesedő kárpát-medencei, Duna menti nemzeti és európai területi együttműködés* bekezdésben megfogalmazottakkal.

A 3.3.7 *Hazai horizontális gazdaságfejlesztési prioritások* alfejezet 2. *Makroregionális gazdasági szerepvállalás (magyar „multik”)* bekezdésében foglaltakkal messzemenően egyetértünk.

4. SZAKPOLITIKAI, ÁGAZATI FEJLESZTÉSI IGÉNYEK ÉS IRÁNYOK

A 4.1.1 *Foglalkoztatás* alfejezetben megjelölt fejlesztéspolitikai feladatok között javasoljuk feltüntetni a határon átnyúló munkaerő-migráció feltételeinek javítását, a határ menti foglalkoztatási térségek erősítését.

A 4.1.6 *Turizmus* alfejezetet javasoljuk kiegészíteni egy a határ menti térségekre vonatkozó, a két oldal között összehangolt turisztikai kínálati csomagok kialakításának szükségességét megjelenítő utalással.

A 4.1.8 *Logisztika* alfejezet határ menti térségek logisztikai szolgáltatásainak közös fejlesztésére, kihasználására utaló megállapításával teljes mértékben egyetértünk.

A 4.1.13 *Közlekedéspolitikai* alfejezet kapcsán javasoljuk tárgyalni a hiányzó határátmeneti pontok racionális sűrűsítésére vonatkozó célokat.

A 4.2.1 *Egészségügy* alfejezet határon átnyúló betegellátási problémák összehangolt kezelésére irányuló fejlesztések támogatását érintő megállapítását határozottan támogatjuk.

A 4.3 *Az élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás megvalósítását szolgáló szakpolitikai törekvések* fejezet esetében javasoljuk a megállapítások kiegészítését. Javasoljuk a határok által kettéválasztott kultúrtájakon a közös helyi termék rendszerek, határon átnyúló agrár-klaszteresedési törekvések, egyéb együttműködések támogatását.

A 4.5.4 *Sport* alfejezet kapcsán javasoljuk a határon átnyúló sportot érintő együttműködések támogatását.

A 4.5.7 *Civil szektor* alfejezet kapcsán javasoljuk a határon átnyúló civil együttműködések támogatását.

A 4.5.5 *Nemzetpolitika* alfejezetben a fejlesztéspolitikai célok kiegészítését javasoljuk a határ menti együttműködések támogatásával.

A 4.7 *A stratégiai erőforrások nemzeti megőrzését, fenntartható használatát, a környezet védelmét szolgáló szakpolitikai törekvések* fejezetben megfogalmazottak kiegészítését javasoljuk: a határon

áttérjedő jelentőségű környezetvédelmi problémák esetében ösztönzendőnek tartjuk a tematikus határon átnyúló együttműködések alkalmazását.

5. TERÜLETPOLITIKAI IRÁNYOK ÉS TEENDŐK

Az *5.1 Új térszervezési megközelítéseink* fejezetben foglalt térszerkezeti és Magyarország külső térkapcsolataira irányuló megállapításokkal jórészt egyetértünk, üdvözöljük e gondolatok megjelenését az anyagban. Azt a kissé (persze érthető okokból) túlsúlyos megközelítést, mely elsősorban a magyar-magyar kapcsolódásokra fókuszálja határon átnyúló együttműködéseink pozícionálását, stratégiai szempontból hiányosnak, kisebb határfokúnak tartjuk. Véleményünk szerint sikeresebbek lehetnének közép-európai térszervező szerepre irányuló ambícióink, ha az együttműködések technokrata megközelítésben, inkább a szomszédos államalkotó nemzetekkel való együttműködések erősítésére, számukra is jó hívószavakat hordozó célokra összpontosítanánk. Meggyőződésünk, hogy ez a megközelítés egyszersmind a határon túli magyar közösségek számára is több hozadékkal járna, az amúgy is természetesen meglévő, erősödő magyar-magyar kapcsolattartások nem szenvednének hiányt, épp ellenkezőleg: kedvezőbb nemzetközi légkörben mozoghatnának. Javasoljuk e gondolatok megfontolását, a fejezet enyhe újrapozícionálását.

Az *5.1.2 Többközpontú fejlődés, a külső és belső városgyűrűink mentén* alfejezet kapcsán kritikus jelentőségűnek gondoljuk az államhatárokon áttérjedő vonzáspotenciállal rendelkező városok, várostérségek helyzetét. Jelentősége miatt akár egy külön alfejezetben is tárgyalhatónak érezzük és javasoljuk a határvárosok funkcionális erősítését szolgáló programok támogatását. Véleményünk szerint ilyen programok megvalósítása jelentősen növelné Magyarország térszerkezeti „egészségét”, továbbá erősítené a régióban betöltött szerepét. Támogatjuk a fejezet minden ez irányú állásfoglalását.

Az *5.1.6.1 Funkcionális térségek – hiányzó láncszem az eddigi fejlesztésekben* alfejezet valós térszerveződéseket követő beavatkozási logikáját a létező legteljesebb mértékben támogatjuk, üdvözöljük, fontos, hiánypótló jelentőségűnek tartjuk.

Az *5.2 Területi célok és térségfejlesztési eszközök* fejezet megállapításaival általánosságban is egyetértünk, itt is szorgalmazzuk a fő irányok megtartását. Javasoljuk a határvárosok speciális helyzetének, funkcionális erősítésük szükségességének még erősebb, jobban tematizált hangsúlyozását.

Az *5.3.8 A stratégiai szemlélet fokozása a várostérségek tervezésében* alfejezetben javasoljuk megemlíteni a határ menti várostérségekben megvalósítható integrált területi beruházások jelentőségét, javasoljuk ilyen akciók szorgalmazását, támogatását.

Az *5.5 Határ menti és határon átnyúló fejlesztések* fejezet létezése már önmagában üdvözlendő. Tartalmával kapcsolatban élnénk néhány erősítő szándékú kiegészítési javaslattal.

Az *5.5.1.1 Gazdasági együttműködés* alfejezetet azzal egészítenénk ki, hogy a határ menti gazdaságfejlesztés során véleményünk szerint kiemelt jelentősége van a határ két oldalán meglévő

közös adottságok, illetve egymást kiegészítő komplementer adottságok feltárásának. Az ezek összekapcsolására törekvő határ menti gazdaságfejlesztés nagyobb eséllyel válhat sikeressé.

Az 5.5.1.2 *Környezeti és infrastrukturális hálózatok összekapcsolása* alfejezet kapcsán fontosnak tartanánk hangsúlyozni a határátmeneti pontok racionális sűrűsítésének fontosságát.

Az 5.5.1.3 *Intézményi együttműködés és kapacitások bővítése* alfejezet megállapításait üdvözljük. Az ETT-kre vonatkozó szakaszt azzal javasoljuk kiegészíteni, hogy ezen együttműködések tudatos segítése, erősítése támogatandó cél kell legyen. Fontos jelentős projektekkel (pl. határ menti ITI-k), a megyei területi tervezésbe való aktív bevonással láthatóvá, eredményessé tenni ezt az igen ígéretes, szárnyait bontogató rendszert.

Az 5.6.1.2 *Többközpontú fejlődés elősegítése* alfejezetben, a többközpontú fejlődést elősegítő lehetőségek felsorolása csupán közlekedésfejlesztési eszközökre támaszkodik, ezt a megközelítést mi a határ menti városok esetében javasolnánk kiegészíteni a (határon túli) funkció-elérés fejlesztésének intézményi eszközével (ETT) is. Hiszen hiába hozunk létre egy utat, egy határátmenetet a határ menti központ irányába, ha a városban fellelhető funkciók egy része adminisztratív okokból nem hozzáférhető a túloldal lakosai számára.

6. A MEGYÉK ÉS BUDAPEST TERÜLETFEJLESZTÉSI IGÉNYEI ÉS FELADATAI

Általánosságban, a teljes fejezetre vonatkozóan javasoljuk, hogy a határ menti megyék esetében jelenjen meg a megyék és a területeiken működő határ menti együttműködések, ETT-k közti szoros területfejlesztési partnerség szorgalmazása.

A 6.1 *Bács-Kiskun megye* fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési irányokkal, szorgalmazzuk azok megvalósulását:

- Térségi kohézió megteremtése a megye európai gazdasági és társadalmi térbe való szorosabb integrációjával, valamint a megyén belüli és a határon átnyúló közlekedési kapcsolatok fejlesztésével.
- A határon átnyúló gazdasági és társadalmi együttműködések erősítése déli szomszédaink irányába.

A 6.2 *Baranya megye* fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési iránnyal, szorgalmazzuk megvalósulását:

- A megye közlekedési zártságának oldása, a megyén áthaladó TEN-T közlekedési korridorok valamint ezek csomópontjai és a kapcsolódó hálózat fejlesztése, különös tekintettel a horvátországi, illetve bosznia-hercegovinai összeköttetésekre.

A 6.3 *Borsod-Abaúj-Zemplén megye* fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési iránnyal, szorgalmazzuk megvalósulását:

- Szlovák-magyar gazdasági együttműködés és az infrastruktúra fejlesztése.

A 6.4 *Békés megye* fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési iránnyal, szorgalmazzuk megvalósulását:

- Határon átnyúló együttműködések segítése a gazdaságfejlesztés támogatásával, együttműködési programok szervezésével és helyi termékekre épülő piac beindításával.

A 6.5 *Budapest* fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési iránnyal, szorgalmazzuk megvalósulását:

- Nemzetközi piaci folyosók csomóponti helyzetéből származó földrajzi előnyök kihasználása.

A fejlesztési irányokat javasoljuk kiegészíteni az alábbival:

- Közép-európai jelentőségű vonzaskörzetre számot tartó funkciók erősítése, elérhetőségük támogatása.

A 6.6 *Csongrád megye* fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési iránnyal, szorgalmazzuk megvalósulását:

- A hármas határ kihasználásával határon átnyúló együttműködések kialakítása és ipari parkok fejlesztése; az összmagyar, a szerb-magyar, a román-magyar kapcsolatok erősítése a vállalkozásfejlesztés és befektetés-ösztönzés jegyében, a táji, környezeti szempontok figyelembevételével.

A 6.8 *Győr-Moson-Sopron megye* fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési irányokkal, szorgalmazzuk azok megvalósulását, **továbbá javasoljuk e pontok megfeleltetett beépítését az összes határ menti megye esetében:**

- **A multi- és interregionális kapcsolatok erősítése: szorosabb együttműködés a nagyvárosi terekben (Bécs-Pozsony-Győr); a megye- és országhatáron átnyúló együttműködések fokozása; az európai területi együttműködési csoportosulások (ETT-k) kiterjesztése.**
- **Győr és Sopron (a határon átnyúló agglomerációjú centrumok), valamint Mosonmagyaróvár gazdasági, kulturális, oktatási, egészségügyi, szolgáltató és innovációs központi szerepének erősítése. A többi város térség- és gazdaság szervező erejének növelése, vidékfejlesztési szerepkörének fejlesztése.**

A 6.9 *Hajdú-Bihar megye* fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési iránnyal, szorgalmazzuk megvalósulását:

- A centrum és periféria közötti különbségek mérséklése a belső kohézió erősítésével és a határ menti együttműködések segítségével.

A 6.12 *Komárom-Esztergom megye* fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési iránnyal, szorgalmazzuk megvalósulását:

- A megye összekötő szerepének növelése: határon átnyúló vonzaskörzeti funkciói bővülnek a hiányzó infrastrukturális beruházások révén, a helyi gazdasági potenciál, erőforrások kiaknázása a gazdaság külső hatásokkal szembeni stabilitását eredményezi.

A 6.13 Nógrád megye fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési iránnyal, szorgalmazzuk megvalósulását:

- Balassagyarmat és Salgótarján térszervezésének erősítése, országhatáron átívelően is.

A 6.15 Somogy megye fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési iránnyal, szorgalmazzuk megvalósulását:

- Határon átnyúló együttműködések erősítése, természeti kincsekre alapozott komplex turizmusfejlesztés – **Ezt a rész javasoljuk kiegészíteni a Drávára fűzhető közös értékek hangsúlyozásával.**

A 6.16 Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési iránnyal, szorgalmazzuk megvalósulását:

- A kedvező geopolitikai helyzetben rejlő potenciál jobb kihasználása, a határon átnyúló együttműködések ösztönzése (pl. Nyíregyháza – Szatmárnémeti). – **Ezt a részt javasoljuk kiegészíteni Záhonnal.**

A 6.18 Vas megye fejezet kapcsán egyetértünk az alábbi fejlesztési iránnyal, szorgalmazzuk megvalósulását:

- Határ menti és transznacionális együttműködések kiteljesítése (ETE szinergiák)
- Nemzetközi együttműködések kialakítása a megújuló energiák és alternatív gépjármű hajtások kutatásában
- Szektorokon és határokon átívelő gazdaságfejlesztési, foglalkoztatási és képzési együttműködések valamint a klaszterizáció támogatása.

7. A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELRENDSZERE

A fejezet jelenlegi, félkész állapotában sok szempontból még értelmezhetetlen, részletesebb a források rendezésével is megtámogatott kibontást igényel.

A 7.2.2 A 2014-2020-as uniós fejlesztési programokkal kapcsolatos elvárások alfejezetben maximálisan egyetértünk az alábbi elvárással: „*integrált, összehangolt fejlesztések megvalósítására nyíljon lehetőség, beleértve az integrált térségi és helyi fejlesztési programokat is*”. E célnak a megvalósulását minden eszközzel támogatni szükséges. Különösen fontosnak tartjuk integrált fejlesztések megvalósítását a határ menti térségekben. Javasoljuk, hogy az anyag reflektáljon erre a speciális problémára is.

ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

Mindenképp javasoljuk a végleges dokumentum alapos nyelvi lektorálását, ugyanis az egyeztetési változatban jelenleg még számos ponton felbukkanó, igen bosszantóan magyartalan vagy iskolás megfogalmazások, helyesírási, stilisztikai hibák erősen visszavetik az egyébként (véleményünk szerint) jó szakmai szellemiségű anyag széleskörű tisztelhetőségét.

A szakmai lektorációnak megítélésünk szerint lényegesen kevesebb dolga lesz, de azért erre is biztatnánk az alkotókat. Több helyen felbukkan pl. az anyagban a hazánk környezetét Közép-Kelet-Európaként fémjelző tévedés. Néhol kissé a szakmaiság rovására mennek a túlságosan ideologikus szakaszok. Az ilyen, és ezekhez hasonló egyenetlenségek kigyomlálásával a koncepció sokkal meggyőzőbb anyaggá, hazai területfejlesztési munkánk méltó vonalvezetőjévé válhat.